

Hør min stemme!

Hvordan kan vi gjennom interessekartlegging og utarbeiding av kommunikasjonspass hjelpe barn til å bli hørt?

Terje Dalen, seniorrådgiver i Statped

Kommunikasjonspass:

- ▶ Hva uttrykker jeg? Er det flere aktuelle fortolkninger?
- ▶ Hvordan uttrykker jeg det?
- ▶ Hvordan bør kommunikasjonspartnerne respondere på uttrykket mitt?

Kommunikasjonspasset kan dokumenteres gjennom:

- ▶ Ren tekst
- ▶ Tekst og fotografier
- ▶ Tekst og videoklipp
(Fotografi og video sier ofte mer enn mange ord)
- ▶ Verktøyskjema for kommunikasjonspass på Statped.no
- ▶ Apper som Book-Creator og «Know me»

Interesser er høyst individuelle, dette gjelder ikke minst for personer med multifunksjonshemming

Vi liker helt forskjellige stimuli og aktiviteter

Vår opplevelse av høy livskvalitet
avhenger i stor grad av at vi har et
livsinnhold i tråd med våre interesser

Dette er allment og gjelder også for
personer med multifunksjonshemming

Hvorfor kartlegge interesser?

- ▶ Få fram barnets stemme – alle har en! Barnet har rett til medbestemmelse ut fra sine forutsetninger
- ▶ Min opplevelse av livskvalitet avhenger av at jeg får mye av det jeg liker inn i livet mitt
- ▶ Salutogent perspektiv – hva er de sterke sidene – hva er det friske i det syke? Positiv psykologi, Positiv atferdsstøtte, Empowerment
- ▶ Vi kommuniserer helst om det som interesserer oss, vi uttrykker oss helst om det og hører helst om det
- ▶ Ut fra sine forutsetninger får barnet sine største kunnskaper og beste ferdigheter i det som interesserer barnet. Det er ikke tilfeldig at man er flink til det man er flink til!

Hvorfor kartlegge interesser?

- ▶ Barnets personlighet kommer til uttrykk gjennom barnets interesser
- ▶ Inkluderingsperspektivet. Det er lettest å inkludere barnet i ulike fellesskap når det knyttes til aktiviteter som interesserer barnet
- ▶ Barnet får selvtillit og lærelyst av å få gjøre ting som interesserer barnet. Indre motivasjon er en uovertruffen inngang til læring. Pedagogisk personale kan være kreative når det gjelder å knytte faglige målsettinger til aktiviteter som interesserer barnet
- ▶ Barnet kan belønnes med noe som interesserer barnet når det må gjøre noe det ikke er så motivert for

Multifunksjonshemming – interessekartlegging

Interessekartleggingsskjema

Skjema er beregnet for personer med multifunksjonshemming, men kan også benyttes for andre som befinner seg på tidlige utviklingstrinn.

[Last ned på statped.no](http://statped.no)

Hva liker .....?

- ▶ Beskriv personens interesser under de ulike kategoriene i skjemaet.
- ▶ Vær så konkret du kan. Hvis personen f.eks. liker å høre på musikk er det viktig å beskrive hva slags musikk han eller hun liker.
- ▶ Ting som er vanskelige å plassere kan settes under "Andre opplevelser og sammensatte aktiviteter".
- ▶ Det er fint hvis flere som kjenner personen godt fra flere miljøer fyller ut hvert sitt skjema.
- ▶ I etterkant lages en felles sammenfatning av interessebeskrivelsene i det egne sammenfatningsskjemaet.

Skjema kan fylles ut av for eksempel:

- ▶ foreldre
- ▶ besteforeldre
- ▶ søsken
- ▶ avlaster
- ▶ SFO-personale
- ▶ Lærere/spesialpedagoger
- ▶ assistenter

Skjema er utfyllt av:

_____

Navn og stilling eller familierelasjon

_____

Dato

Interessekartleggingsverktøyet er utviklet av Terje Dalen, Statped

Å høre: (Auditive stimuli)	Eksempler: Musikk (hva slags – levende – /musikkanlegg?), spesielle lyder, dyrelyder, rangler, maskinlyder, spilledåser, instrumenter, lyder fra naturen, sang, tale og andre menneskeskapte lyder.
Type stimuli/aktivitet:	Utfyllende kommentar:

Å se: (Visuelle stimuli)	Eksempler: TV/video/data, bilder, lyseffekter, gjenstander, steder, naturfenomener – mennesker, maskiner, transportmidler.
Type stimuli/aktivitet:	Utfyllende kommentar:

Å kjenne mot huden:

(Taktile stimuli)

Eksempler:

Kos & fysisk kontakt, massasjemateriell/vibrasjon, gjenstander med spesielle overflater, massasje & berøring, kosedyr, kjæledyr, vind, regn, snø, dusj, bad, varme/kulde, kiling.

Type stimuli/aktivitet:

Utfyllende kommentar:

Å spise / drikke: (Stimuli med smak og/eller lukt)	Eksempler: Middagsretter, pålegg, bakverk, frukt, desserter, snacks, søtsaker, kaker, varme og kalde drikker. Ulike lukter som ikke er knyttet til smak, som parfyme, lukter fra naturen og lignende
---	---

Type mat /drikke/lukt:	Utfyllende kommentar:
-------------------------------	------------------------------

**Andre
opplevelser
og
sammensatte
aktiviteter:**

Eksempler:

Vestibulære stimuli som husker, sklier eller karuseller, - og andre sammensatte opplevelser som ikke mer presist kan plasseres i en av de andre kategoriene, som: Bilturer, kafèbesøk, ridning, basseng, fester, turer, spesielle temaer eller objekter, naturopplevelser, arrangementer, fysiske aktiviteter, andre sammensatte hobbyaktiviteter

Type opplevelse /aktivitet:

Utfyllende kommentar:

Multifunksjonshemming – interessekartlegging

Interessekartleggings skjema – en sammenfatning

Skjema er beregnet for personer med multifunksjonshemming, men kan også benyttes for andre som befinner seg på tidlige utviklingstrinn.

[Last ned på statped.no](http://statped.no)

Hva liker Fredrik?

Dette skjemaet er en sammenfatning av interessekartleggingsskjemaene som er fylt ut av Fredriks nærpersoner

- ▶ «Fredrik» er et fiktivt navn og dette er et anonymisert eksempel satt sammen av deler fra kartleggingen til tre ulike barn i barneskolealder som alle har dyp eller alvorlig utviklingshemning, store bevegelsesvansker, sansevansker og andre helserelaterte vansker

Deltakere i kartleggingen:

- ▶ Mor
- ▶ Far
- ▶ Mormor
- ▶ Storebror
- ▶ Avlaster xx
- ▶ SFO-personale
- ▶ Musikklærer xx
- ▶ Fagarbeider xx
- ▶ Assistent xx
- ▶ Lærling xx
- ▶ Spesialpedagog xx

Skjema er utfyllt av:

_____

Navn og stilling eller familierelasjon

Dato

Interessekartleggingsverktøyet er utviklet av Terje Dalen, Statped

Å høre: (Auditive stimuli)

Type stimuli:	Utfyllende kommentar:
Musikk	Har variert musikksmak. Liker Kygo, Katastrofe, Freddy Kalas, Vivaldi, Vazelina, May-Britt Andersen, Metallica, Marcus og Martinus. Han lager koselyder når han hører musikk han liker
Sang	Synger med vha. sine lyder. Er rolig og kan lage godlyder. Liker sanger som Lille kattepus, Hjulene på bussen, Lille Petter Edderkopp og Bjørnen sover
Dialog	Vi snakker med/til hverandre med ulike lyder. Han viser reaksjon på noen kjente ord og uttrykk, han strekker eksempelvis armene fram når vi sier at han skal opp. Bli oppmerksom når noen sier «hør» Han viser kroppslig og med lyd interesse når han vil at vi skal gjenta noe og vi spør han om han vil «mer». Han viser signal på at han gjenkjenner enkelte stemmer – han gir fra seg gladlyder når han hører de han kjenner best. Liker å høre pappas stemme i telefonen når han ringer fra jobben.
Lytte til filmklipp	Han er lyttende til lyder/musikk og stemmene på filmklipp. Han gjenkjenner kjente lyder som sin egen stemme/lyder
Spill på piano, gitar, panfløyte, trommer eller ulike rytmeinstrumenter	Ser ut til at han retter oppmerksomheten mot pianoet. Slenger seg ofte framover i stolen og lager lyder som kan tyde på at han er fornøyd. Han «spisser ørene» eller stopper opp, og det ser ut til at han forventer at noe skal skje.
Andre lyder	Det er ikke lett å forutsi hvilke lyder som fenger. Reagerer på uforutsette lyder som lyden av borrelås som trekkes opp på fotskinnene, klær og lignende. Liker lyden fra fugler, gravemaskiner, nys eller snufs, mikrobølgeovn, blender, ulike lyder man kan lage med stemmen som «prompelyder», «Donald Duck-lyder, snorkelyder, hveselyder. Liker dyrelyder, rasling med nøkler. Liker lyder av ulike maskiner i sving – kan etterligne during fra maskiner. Lytter til andre barn og voksne med «syngende» dialekte

Å se: (Visuelle stimuli)

Type stimuli:	Utfyllende kommentar:
TV / Video	Ser mot TV'n, spesielt Barne-TV. Liker tegnefilm og filmsnutter av seg selv, men usikkert om det visuelle eller lydene som fenger
Lys	Boblerør, lamper, discolys lys som beveger seg – som blafrende stearinlys, peisilden og julepynt med skiftende lys
Bilder	Liker å se bilder av seg selv og personer han kjenner som foreldre og søsken
Bøker	Kan like bøker med fargesterke bilder, og er glad i å bla i aktivitetsbøker som det kan lages dylelyder etc. i
Gjenstander	Liker glitrende og blinkende gjenstander. Liker å se apekatten som synger som han styrer med bryter. Ser på såpebobler og prøver å få tak i dem
Observasjon av andre	Ser på hva de andre bama gjør, spesielt når de lager litt lyd
Speil	Liker å se seg selv i speilet, lager grimaser og gjør seg til
Lys/mørke	Liker at vi gjemmer oss i mørket under et teppe og «spretter» ut i lyset igjen. Liker at vi leker med å styre lys og mørke i rommet og «lager dramatik»

Å kjenne mot huden: (Taktile stimuli)

Type stimuli:	Utfyllende kommentar:
Ulike typer massasje	Liker hodemassasje og kosemassasje på ryggen – kommer med koselyder og viser med kroppen at han synes det er godt. Også glad i fotmassasje – roer seg alltid ved fotmassasje
Kos & klem	Koser seg med å sitte på fanget. Liker «nesekos» når han er i rolige og avslappende omgivelser. Koser seg når han får komme oppi senga til mamma og pappa og får hudkontakt. Liker å ligge ved siden av noen og bli strøket på brystkassa – da kommer han ofte med koselyder og sovner
Annen kroppskontakt	Kan like å holde noens finger – Setter pris på at vi tar på han i situasjoner hvor han er sammen med flere – for at han skal føle seg trygg og orientert – vite hvor den voksne er. Kan også like at vi stryker han på armen med massasjeball med «tupper» og kan like litt lett kiling iblant. Noen ganger er det greit med hudkontakt mot hendene, mens han andre ganger trekker hendene unna/bort
Dusj & bad	Hylar av fryd og smiler når han er i basseng. Liker best godt oppvarmet vann
Vibrasjon	I underlaget eller stolen han sitter i og det vibrerende massasjeapparatet formet som en slange
«Vær»	Kan like regn, snø eller vind i ansiktet
Kosedyr	Koser med plysjkatten sin
Hårføhner	Liker å få føhnet håret og hele kroppen
Kjenne på gjenstander med ulik kvalitet i overflaten	Leker og gjenstander som har spesielle overflater undersøkes spesielt med munn og fingre. Spesielt glad i gjenstander laget av gummi

Å spise / drikke / lukte: (Smak,- og luktstimuli)

Type mat /drikke:	Utfyllende kommentar:
	NB! Fredrik spiser det meste, men maten må være most pga. svelgvansker
Middag	Liker det meste, er særlig glad i middagsmat med brun saus og mat med godt med krydder og lukt
Brød uten skorpe	NB! Brødet må være uten skorpe, delt i småbiter og dynket i melk pga. svelgvanskene! Liker pålegg som leverpostei, Sjøkade, syltetøy, kaviar og ulike smøreoster
Drikke	Glad i Smoothies, saft, næringsdrikker med ulik smak, melk med smak f.eks. Oboy, Cola, lunken kakao
Søtsaker	Is – responderer på ordet «is»!. Glad i sjokolade, spesielt «Kinder», sukkerspinn, skumnisser, minimarshmallows, Smarties, kremkaker, gele
Yoghurt	Liker forskjellige smaker
Frukt	Spesielt glad i banan, fersken og mango
Annet	Cheerios og havregrøt med syltetøy eller yoghurt

Andre opplevelser og sammensatte aktiviteter

Type opplevelse /aktivitet:	Utfyllende kommentar:
Sitte på fanget	Liker leken med å kaste seg bakover på signal som «mer» og «1-2-3»
Sitte i sofa eller «godstol»	Bare slappe av, gjerne sitte inntil noen
Basseng / vann-lek	Liker å leke i basseng og badekar og med vann i servanten. Plasker og ler
Danse til musikk	Koser seg sammen med medelever når han kan være med å danse i rullestolen
Gå på tur	Koser seg på tur. Glad i å være ute på spesialsykkelen, i vogna/rullestolen eller på akebrett/skikjelke.
Samvær med andre barn	Lytter til lyden fra andre barn og følger med på hva de gjør
Leke «Borte- Titt-tei»	Enten at han eller vi gjemmer oss, for så å komme fram igjen
Bygge tårn	Elsker å rive ned klossetårn som noen bygger opp for han
Husking/gynging	Gyng i personløfteren, huske i ballhuska og fugleredehuska
Ligge ute på gresset	
Bursdagsselskaper/ fester	Kjenner på gresset med føtter og hender
Kjøre bil/Taxi	Liker liv & røre
Bli dratt rundt på gulvet i saccosekk/teppe	Liker at det er musikk på stereoanlegget eller at det synges for han
«Herjing»	Liker litt «fart og spenning» Liker at pappa herjer og tuller med han i senga eller på matta

Teoretisk forankring

▶ **Salutogent perspektiv** (*Antonovsky*)

Hva fremmer god helse og gir individet økt mestring og velvære?
Hva er det friske i det syke?

▶ **Positiv psykologi** (*Seligman, Maslow*)

Fokus på opplevelse av livskvalitet. Hva gjør at individene fungerer godt, er tilfredse og lykkelige?

- **Positiv atferdsstøtte**
- **Empowerment**

Interessekartleggings skjemaene med tilhørende veileder kan lastes ned gratis på:

statped.no – læringsressurser

Alternative skjema på henvendelse til: Terje.Dalen@statped.no

🌐 statped.no

f facebook.com/statped

🐦 twitter.com/statped